

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2025-04-10
Besvaras senast
2025-04-16 kl. 12.00

Till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1019 Säkerställande av att demokratibiståndet inte nedprioriteras

En av de mest grundläggande utmaningarna för svenskt bistånd är att agera i en värld där demokratiska värden är på tillbakagång. Enligt årsrapporten *Biståndsanalys 2025*, publicerad av Expertgruppen för biståndsanalys (EBA), har den globala trenden under 2024 fortsatt att gå i auktoritär riktning. Endast omkring 15 procent av världens befolkning lever i dag i demokratier där grundläggande fri- och rättigheter respekteras.

Mot den bakgrunden har Sveriges historiska roll som demokratigivare varit särskilt betydelsefull. EBA visar att Sverige har bidragit med ett långsiktigt och välrenommerat stöd till fria medier, oberoende valmyndigheter, kvinnors organisering, rättssäkerhet och lokala civilsamhällesorganisationer – särskilt i länder där demokratin befinner sig i en skör övergångsfas. Demokratibistånd har enligt rapporten visat sig vara särskilt effektivt i så kallade hybridregimer, där auktoritära och demokratiska drag samexisterar.

Trots detta konstaterar EBA att regeringens reformagenda, *Bistånd för en ny era*, lägger begränsad vikt vid demokrati som övergripande prioritet. I stället lyfts begrepp som tillväxt, migration, näringslivsfrämjande och säkerhet högt upp i styrkedjan, vilket enligt EBA riskerar att tränga undan mer komplexa men avgörande mål som långsiktig demokratiutveckling. Demokratibistånd nämns visserligen i reformagendan men får enligt rapportens analys en undanskymd och otydlig roll, utan tydliga resultatmål eller uppföljningsmekanismer.

Ett konkret exempel som rapporten lyfter är Liberia, där Sverige under lång tid spelat en nyckelroll för att stötta en fredlig övergång från inbördeskrig till demokrati. Men även där visar EBA att lagstiftning för mänskliga rättigheter och rättsstat inte har genomförts fullt ut i praktiken och att det krävs långsiktigt, tålamodspräglad stöd för att reformerna verkligen ska slå igenom. När demokratibistånd reduceras till kortsiktiga indikatorer riskerar sådana processer att avbrytas i förtid.

Ett annat exempel gäller stöd till civilsamhällets organisering i Centralasien, där EBA visar att svenska biståndsinsatser haft konkret betydelse för att bygga oberoende medier, kvinnoorganisationer och rättighetsnätverk – men där dessa ofta är politiskt känsliga och kräver diskret, förtroendebaserad långsiktighet snarare än mätbara ”resultat” på kort tid.

Samtidigt noterar EBA att vissa svenska partner, särskilt inom civilsamhället, uttryckt oro för att regeringen börjat dra sig tillbaka från stöd till organisationer som uppfattas som "aktivistiska". Detta trots att det ofta är just dessa aktörer som är villiga att utmana maktstrukturer, driva reformer och stå upp för demokratiska principer även i repressiva miljöer. En sådan utveckling riskerar att bidra till den tystnad och tillbakagång som demokratibiståndet är tänkt att motverka.

Ur ett socialdemokratiskt perspektiv är det självklart att Sverige fortsatt ska vara en stark röst för demokrati och mänskliga rättigheter i världen. I en tid när auktoritära idéer vinner mark, både globalt och i vårt närområde, är det viktigare än någonsin att vi försvarar det öppna samhället – inte bara i ord utan i handling och budgetprioriteringar.

Demokrati måste ses som både mål och medel för utveckling. Ett bistånd som fokuserar på att "gynna svenska intressen" eller styrs av exportmöjligheter riskerar att förlora sin moraliska och strategiska kompass. Att stå upp för pressfrihet, oberoende domstolar och fria val är inte bara rätt – det är också effektivt om vi vill bidra till hållbar utveckling, fred och jämställdhet.

Jag vill med anledning av ovanstående fråga statsrådet Benjamin Dousa:

Hur säkerställer statsrådet, inom ramen för sin tjänsteutövning och styrningen av biståndspolitik, att demokratibiståndet inte trängs undan av andra mål i reformagendan – i ljuset av EBA:s analys i *Biståndsanalys 2025* som pekar på en nedtoning av demokratibiståndets roll och risker för minskad effekt i auktoritära länder och övergångsländer?

.....

Olle Thorell (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch